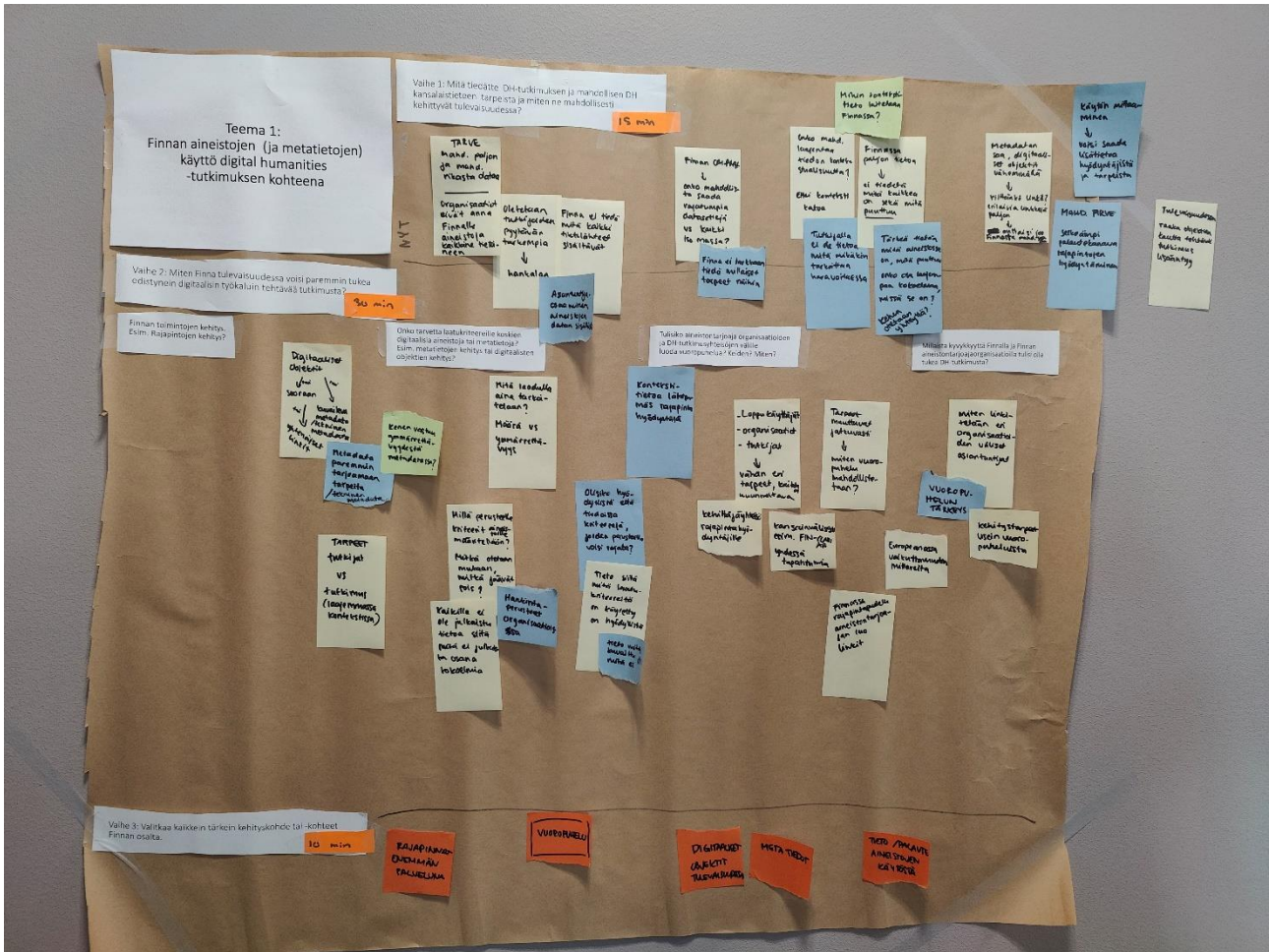

Finnan ohjausryhmän työpajan Finna ja tutkimus (7.10.2022) kooste

Koostanut: Riitta Peltonen

Teema 1: Finnan aineistojen käytöstä dataintensiivisen ihmistieteen tutkimuksen kohteena

Kuva: Ryhmän "Finnan aineistojen käytöstä dataintensiivisen ihmistieteen tutkimuksen kohteena" post-it-laput

Yhteenveto ryhmän tuloksista

Dataintensiivisen ihmistieteen tutkijoiden ja tutkimuksen tarpeiden tunnistaminen (nyt ja tulevaisuudessa)

Metatiedon rikkaus: Tutkijoille on tärkeää saada mahdollisimman rikasta metatietoa, aivan kaikki mitä tietueeseen liittyy. Tietueen tietojen siirtyessä Finnaan organisaatio saattaa suodattaa siitä jotain osia pois ja antaa vähän siistityn version. Oletus on että, mikäli tutkija tarvitsee tarkempia

metatietoja, hän osaa kysyä niitä. Käsiteltäessä isoja määriä tietueita automaattisesti, tämä kuitenkin on hankalaa, etenkin kun ei tiedetä onko tässä kaikki vai onko jotain jätetty pois. Tätä tietoa ei myöskään voi kysyä Finnalta, sillä Finnaan ei tule mainintaa, että tietue on siistitty.

Tiedon konteksti: Tiedon tulkinta oikeassa kontekstissa on erittäin tärkeää tutkijalle. Finnan kautta tätä tietoa saa huonosti, monellakin tasolla. Korkeammalla tasolla ylipäättään kontekstietoa siitä, mitä tietoa on, mitä puuttuu Finnasta ja millaisia mahdollisia biaksia tai muita dataa vääristäviä yksityiskohtia siinä on. Tämä voi johtua hyvinkin vanhoista syistä, kuten siitä mitä aikoinaan on tallennettu tai millä perusteella aineistoja on hankittu, tai nykyisemmistä syistä, kuten mitä on digitoitu ja tuotu Finnan ja mitä ei. Yksityiskohtaisemmalla tasolla tutkijalla ei välttämättä ole tietoa, mitä mikin kenttä tarkoittaa haravoidussa datassa, miten kuvailukäytännöt ovat muuttuneet vuosien saatossa tai eroavat organisaatioiden välillä jne. Rajapintojen kautta tietoa käytettäessä ei välttämättä saa selkeäsanaisista vastausta, keneltä voi kysyä lisää. Finna käyttöliittymien puolella oleva selkeä tieto aineiston tarjoajasta ja miten ottaa tarjoajaan yhteyttä, ei ole yhtä selkeässä muodossa saatavilla rajapintojen kautta.

Datasettien kokoaminen: Tutkijaa kiinnostaa kerätä rajattu datasetti. Tutkijoille ei ole selvää voiko rajapinnasta louhia vain tietyn setin vai onko OAI-PMH-rajapinnasta pakko louhia kaikki kerralla. Toisaalta Finnassa ei myöskään tiedetä, millaisia tarpeita tutkijoilla on OAI-PMH-rajapinnan käytön suhteen.

Digitaaliset objektit: Digitaalisia objekteja tutkitaan jo digitaalisin keinoin, mutta se on hankalaa Finnan kautta. Objektien linkkauksessa Finnaan on hyvin sekalaisia käytänteitä. Joissain tietueissa tulee suora linkki objektiin (preferoitu tapa), mutta joissakin se vie erilliselle sivulle, jolta objekti löytyy. Digitaalisten objektien tutkimus on ehdottomasti asia, joka tulee kasvamaan tulevaisuudessa. Jo nyt pystytään tekemään paljon ja AI-kehityksen myötä vielä enemmän.

Vuoropuhelu: Todennäköisesti tutkijat tarvitsivat palautekanavan Finnan ja aineistontarjoajien suuntaan, jonka kautta voisivat antaa palautetta, mitä tarvitsevat voidakseen hyödyntää aineistoja tutkimuksessa.

Ohessa esiin nousseita aineistontarjoajien tarpeita

Rajapintojen käytön mittaaminen olisi tärkeää aineistontarjoajille, sillä heidän tulee pystyä perustelevaan työtään rahoittajille. Myöskin laadullisesti kerättävät tiedot, kuten tiedot keitä rajapintojen hyödyntäjät ovat ja mitkä heidän tarpeensa ovat, olisivat tärkeitä.

Miten Finna voisi paremmin tukea dataintensiivisistä ihmistieteiden tutkimusta?

Finnan tulisi panostaa vuoropuheluun dataintensiivisen ihmistieteen tutkijoiden, Finnan ja Finnan aineistontarjoajien välillä. Tutkijoiden tarpeita tulisi ymmärtää paremmin. Toiminnassa tulisi olla jatkuvuutta, jotta muutokset tarpeissa saataisiin kiinni. Kynnys tutkijoilla esittää kysymyksiä ja antaa palautetta pitäisi olla riittävän pieni. Kansainvälistä vuoropuhelua tulisi käydä esim. vaikka järjestämällä tapahtumia yhdessä FIN-CLARIAH:n kanssa. Myös Finna-organisaatioista oikeanlaisten asiantuntijoiden (eivät välttämättä samoja kuin Finna-yhteyshenkilöt) tavoittaminen ja heistä verkoston muodostaminen olisi tärkeää.

Tulisi kehittää Finnan kautta saatavilla olevaa metadataa myös digitaalisen tutkimuksen ja tutkijoiden tarpeiden perspektiivistä. Todennäköisesti esim. **tekninen metadata** (esim. data, joka

voitaisiin automaattisesti kerätä digitaalisista objekteista) voisi olla hyödyllistä. Mutta tässäkin tutkijoiden tarpeiden ymmärtäminen olisi oleellinen pohja.

Aineistosta tulisi olla myös rajapinnassa selkeä **linkitys aineistontarjoajaan**.

Tulisi helpottaa pääsyä Finnan kautta saatavilla oleviin digitaalisiin objekteihin.

Ensimmäisessä vaiheessa yhdenmukaisesti suorat linkit objekteihin auttaisivat. Vielä parempi olisi tätäkin suurempi pääsy objekteihin.

Finnan tulisi tarjota mahdollisuuksia tarjota kontekstittietoa tutkijoille, tuoda tietoa lähemmäksi rajapintakäyttäjiä.

1) Ensinnäkin *liittyen metadataan*: onko metatiedot suodatettuja eli voiko kysymällä saada enemmän vai ei? Miten tulkita metadataa? 2) *Yleisemminkin kuvailuperiaatteista*: mitä laatuksiteerejä on kuvailussa, mitä kuvaillaan ja mitä ei kuvailta? 3) Vielä yleisemmälle tasolle vietyinä *aineistoista*: mitä aineistoja tuodaan Finnaan ja mitkä jäävät pois (tämä ei ole julkisesti tarjolla kaikilla organisaatioilla)? Ja jopa ihan aineistojen hankintaperusteista, eli kuinka kattavan aineiston voi päätellä olevan vai onko siinä biaksia.

Kysymykset jotka jäivät käsittelemättä ryhmätyössä

Ryhmä ei käsitellyt kysymystä, millaista kyvykkyyttä Finnulla ja Finnan aineistontarjoajaorganisaatioilla tulisi olla tukea dataintensiivistä ihmistieteiden tutkimusta.

Tärkeimmiksi nimetyt kehityskohteet

Välittömämmät tavoitteet tämän hetken työlle:

- **Ensimmäisenä vuoropuhelun mahdollistaminen ja ajatuksellisesti rajapinnat palveluna (pohja kaikelle muulle)**
- **Metatiedot**
 - Ensimmäisenä voisi parantaa aineistontarjoajien näkyvyyttä myös rajapintojen kautta haettuun dataan
 - Kehityskohteena tekniset metadatat
- Tieto / palaute aineistojen käytöstä

Tulevaisuuden kannalta

- Digitaaliset objektit

Ryhmätyön esittelyssä esiin nousseita pointteja

Ajatus rajapintojen ajattelusta palveluna resonoi kuuntelijoihin. Liian helposti mennään tekniikka edellä ja unohdetaan, että palvelu on paljon muutakin. Esim. markkinointi on yksi tärkeä aspekti ja vielä sellaisesta näkökulmasta, että käyttäjät voivat olla hyvin erilaisia.

Teema 2: Suomalaisen tutkimuksen näkyvyys ja Finnan rooli tutkimuksen näkyvyyden edistämisessä

Kuva: Ryhmän "Suomalaisen tutkimuksen näkyvyys ja Finnan rooli tutkimuksen näkyvyyden edistämisessä" post-it-laput.

Yhteenveto ryhmän tuloksista

Finnan rooli isossa kuvassa & mitä suomalaisen tutkimuksen näkyvyyden ja vaikutuksen edistäminen on Finnan kontekstissa

Puhtaammin **tiedeyhteisöön liittyen** kentällä on iso joukko toimijoita: kaikki tutkimusorganisaatiot (yliopistot, amk:t, tutkimuslaitokset), Suomen Akatemia, tieteelliset seurukset ja TSV (myös TSV:n vastuulla oleva Avoimen tieteen koordinaatio), Tutkimustietovaranto ja [Tiedejatutkimus.fi](https://www.tiede.fi), kotimaiset kustantajat, epäsuorasti myös tutkimusrahoittajat. Tahoilla ei ole selkeää koordinoijaa, jollei OKM:ää yhdistävänä tekijänä lasketa sellaiseksi muistaen, että on myös OKM:n rahoituksen ulkopuolisia tahoja. Tiedekasvatuksen kentällä toimivat mm. erilaiset "lasten yliopistot" tms. toiminnot eri yliopistoissa, mahdollisesti myös yliopistojen harjoittelukoulut ja Opetushallitus. YLE ja yleiset kirjastot nostettiin potentiaalisina tahoina. Voisiko näillä organisaatioilla olla jotain roolia tutkimuksen näkyvyyden edistämisessä?

Finnan kontekstissa tutkimuksen näkyvyyden ja käytön edistäminen nähtiin ensinnäkin olevan tieteellisten julkaisujen **löydettävyyden** edistämistä yhteiskunnassa. Se, miten aineisto on saatavilla (esim. avoimesti tai lisensoinnin kautta), ratkaistaan sinänsä muualla kuin Finnassa. Finnan rooliin nähtiin kuuluvan:

- Tarjota tietoa siitä mitä kotimaisia tieteellisiä julkaisuja on olemassa. Finna tulisi toimia kokoavana palveluna, josta löytyy "kaikki" tietäntyyppiset suomalaiset julkaisut (esim. kaikki väitöskirjat, kaikki suomalaisten julkaisuarkistojen tieteelliset julkaisut jne.).
- Löydettävyyden helppouden varmistaminen: hyvä käytettävyys, mahdollisuuksien mukaan linkkaus suoraan digitaaliseen aineistoon, mutta mikäli se ei ole mahdollista, ainakin tietoa että julkaisu on olemassa ja tietoa kuinka toimittava että siihen pääsee käsiksi.
- Tärkeänä aspektina nähtiin näkyvyyden ja käytön edistämisen eli Finnassa olevan tutkitun tiedon markkinointi suurelle yleisölle (keinoina ja kohderyhminä esimerkiksi tiedekasvatus, poliitikot, ajankohtaiset teemojen esiin nosto). Tämänkin edellytykseksi nostettiin palvelun helppokäyttöisyys, sillä jollei se toteudu, ei kannata tehdä markkinointiakaan.

Isoon kuvaan aseteltuna Finnan erityisroolin yhteiskunnalle nähtiin muodostuvan kahdesta tekijästä ja niiden yhdistelmästä: 1) tieteellisiä julkaisuja yhteen kokoavana palveluna Finnalla on merkittävä rooli tutkitun tiedon löydettävyyden edistäjänä ja 2) Finna tavoittaa / voi tavoittaa tiedemaailman ulkopuolista suurta yleisöä. Muut kokoavat tahot, kuten Tiedejatutkimus.fi, todennäköisemmin tavoittaa tiedeyhteisön jäseniä tai muuten tiedemaailmaa läheisesti tuntevia. Yksittäiset tahot voivat tehdä muitakin tavoittelevaa työtä, esim. tiedekasvatusta, mutta eivät ole kokoavia palveluita.

Tuleeko mieleenne asioita, joilla voisimme rikastaa Finnaa tai Finnan tiedoilla toisia palveluita tai tilanteita, joissa palveluiden välille kannattaisi luoda linkityksiä?

Tämä kysymys koettiin vaikeana vastata tämän työpajan pohjatiedoilla ja tarvitsisi oikeastaan oman työpajansa, jossa mukana olisivat muutkin palvelut. Tiedejatutkimus.fi:n tarjoamat mahdollisuudet koettiin mielenkiintoisimmiksi. Perspektiivinä se, että OKM:n julkaisutiedon keruu Virta kerää hyvin kattavasti tiedot suomalaisten tutkimusorganisaatioiden tuottamista tieteellisistä julkaisuista, koska se on insentivoitu. **Virran julkaisutiedot täydentäisivät suomalaisten julkaisujen valikoimaa ja siten voitaisiin vielä parantaa sitä että "kaikki" kotimaiset julkaisut löytyisivät Finnasta.** Koettiin myöskin, että päällekkäistä työtä tutkimustietovarannon kanssa kannattaa välttää.

Julkaisufoorumin tietojen eli käytännössä JUFO luokitusten ei nähty tuovan arvoa artikkelien lukijoille. Niiden pohjalta ei kuitenkaan voi arvottaa yksittäistä artikkelia.

Ohessa esiin nousseet teemat

Sivujuonteena nousi esiin ajatus käyttäjien tekemästä rikastuksesta (metadatan avoimesta tuotannosta), jolla olisi valtava potentiaali. Mutta tämä oli enemmän ajatuksia tulevaisuuteen, sillä ennen tätä olisi monta asiaa ratkottavana.

Yhtenä ajatuksena tuotiin esille myös, että lopulta voisi olla yksi Finna monien näkymien sijaan. [Finna.fi](https://finna.fi):ssä käyttäjä saisi sisään kirjautuessaan oman käyttäjäprofiilin mukaiset aineistot käytettäväksi selkeästi ja saavutettavasti. Näihin kuuluisivat myös oman organisaation lisenssillä

saatavilla olevat e-aineistot. E-aineiston saatavuuteen ja omien tunnusten/profiilin käyttöön liittyy olennaisesti korkeakoulujen Digivisio 2030, jossa on esitetty ajatusta oma-datatyypisistä asiakas/käyttäjärepositorista.

Kuinka Finnan toivottaisiin tukevan tätä kaikkea?

Finna tärkein tehtävä on olla yhteen kokoava palvelu. Finnan tulisi edelleen vahvistaa **kokoavaa roolia** kotimaisten tiedeaineistojen suhteen. **Tavoitella tilaa, jossa todella voidaan sanoa, että määritellyissä kategorioissa Finnasta löytyvät kaikki suomalaisten tutkimusorganisaatioiden julkaisut ja opinnäytteet.** Kattavuus toteutuisi kategorioittain, kuten kaikki väitöskirjat. Tähän liittyy myös yhteisen tahtotilan saavuttaminen aineistontarjoajien kanssa. Kattavuuteen liittyen **Finnasta toivottiin löytyvän metatiedot myös sellaisista kotimaisista aineistoista, jotka eivät ole OA-aineistoja.** Löydettävyyden varmistamisessa Finnalle mietittiin myös suurempaa roolia opastuksen ja ohjeiden tarjoamisessa siinä, miten aineisto löytyy, kun se ei ole OA tai saatavilla ovat vain viitetiedot.

Finnan tulisi myös jatkaa itsensä markkinointia suomalaiset tiedejulkaisut yhteen kokoavana palveluna suurelle yleisölle. Erityisesti **tiedekasvatus** nostettiin uudeksi erityisalueeksi, johon Finnan toivottiin panostavan tulevaisuudessa. Oikopolku tutkittuun tietoon -sivulta ja Finna Luokkahuoneelta toivottiin yhteistyötä ("risteytystä") tällä saralla.

Kaiken taustalla tulisi jatkaa panostusta **käytettävyyteen**. Tiedon kattavuudella ei ole mitään merkitystä, jos siihen käsiksi pääseminen on liian vaikeaa. Finnan tulisi jatkaa työtä tiedejulkaisujen yleisen käytettävyyden parantamisessa ja jatkaa työtä joka on jo aloitettu Oikopolku tutkittuun tietoon -sivun julkaisulla.

Valitkaa tärkein kehityskohde tai kohteet

Nämä samat nostettiin myös tärkeimmiksi kehityskohteiksi:

- Kattavuuteen tähtäävä työ aineistontarjoajien kanssa.
- Käytettävyyden ja lähestyttävyyden panostaminen (edellytys että palvelu oikeasti löytää käyttöön).
- Tunnettuuden lisääminen suuren yleisön parissa panostamalla markkinointiin.
- Erityisfokukseen: roolin kehittyminen tiedekasvatuksen työkaluna.

Ryhmätyön esittelyssä esiin nousseita pointteja

Purkukeskustelussa nostettiin esiin kysymys, että vaikka oli keskitytty Finnan asemaan Suomen rajojen sisäpuolella, pitäisikö Finnalla olla rooli myös Suomen rajojen ulkopuolella. Ryhmä ei ollut päätenyt keskustelemaan tästä, mutta spontaanissa keskustelussa nostettiin esiin mahdollisuus välittää aineistoja eteenpäin kansainvälisiin kantoihin rajapintojen kautta, mikäli Finnan aineistojen kattavuus olisi riittävän suuri. Tunnistettiin myös, että itse tietoaaineistot ja niiden metatiedotkin pitkälle ovat suomenlisiä ja ainakin asiasanoitus tulisi esim. automaation keinoin saada käännettyä, mikäli tähän suuntaan haluttaisiin edetä. **Lopputuloksena kuitenkin päädyttiin siihen, että kenties tämän tyyppinen toiminta olisi ennemmin Tiedejatutkimus.fin rooliin ja tehtävään kuuluva.**

Purkukeskustelussa nostettiin myös esiin, että kentällä saattaisi olla myös muita toimijoita, joiden intresseissä on edistää tutkitun tiedon näkyvyyttä ja käyttöä, mutta joiden kaikkia tarpeita

Tiedejatutkimus.fi ei täytä. Puhtaan tutkimustiedon lisäksi Suomessa julkaistaan esim. tietokirjoja, nämä eivät kuulu Tiedejatutkimus.fi-portaaliin, mutta hyvinkin voisivat olla relevantteja tutkitusta tiedosta kiinnostuneelle suurelle yleisölle.

Purkukeskustelussa korostettiin myös Finna-kokonaisuuden yhteiskunnallista merkittävyyttä, kun puhutaan nimenomaan tutkitun tiedon välittämisestä kansalaisille. Tämä on tärkeää yhteiskunnan henkisen kriisinkestävyuden perspektiivistä. Finna-kokonaisuus on yksi potentiaalinen vastavoima informaatiovaikuttamiselle, median polarisoitumiselle ja kaikkien alojen "some-asiiantuntijoille". Kaikki tämä korostaa tarvetta saada välitettyä tutkittua tietoa suurelle yleisölle ja nimenomaan tässä Finnan palvelukokonaisuudella on paljon potentiaalia. Tässä yhteydessä tulisi harkita myös yleisten kirjastojen roolia, sillä niiden tarjoamat käyttäjämäärät luovat valtavaa potentiaalia.

Loppukeskustelu ja priorisointi

Koska ryhmien aiheet olivat keskenään niin erilaisia, työpaja ei kokenut mielekkääksi priorisoida ryhmissä jo tärkeimmiksi nostettuja kehitysteemoja enää keskenään, sillä toisessa ryhmäaiheessa mahdollistetaan aineistoja tutkimuksen tarpeisiin ja toisessa välitetään tutkimustietoa eteenpäin. Ei ole mielekästä laittaa niitä samalle viivalle.

Lähinnä kummankin ryhmän tuloksista abstrahoitii esiin yhteisinä teemoina palvelun käytettävyyteen panostaminen ja vuoropuhelu tunnistettujen tahojen kanssa. Näiden kommentoitiin olevan kentällä erityisesti Finnan vahvuutta ja tekemistä, mihin muut eivät niin panosta ja näihin panostaminen nähtiin Finnan roolina jatkossakin.

Tämän lisäksi nostettiin esiin panostaminen tulevaisuuteen nuorison tiedekasvatuksen myötä.